

رتبه بندی مدل‌های کسب و کار در توسعه بازرگانی خارجی بر اساس رویکرد اقتصاد مقاومتی

سید رسول صیدائی*^۱

مصطفی حدادی^۲

علی شاه نظری^۳

سید نوربخش صیدائی گل سفیدی^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۳۰ تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۰۸/۲۹

چکیده

با توجه به لزوم ارائه اولویت بندی روشهای مدیریت خدمات صادرات و ارائه تصویری از انواع روشهای موجود در این حوزه و همچنین تعمیق ادبیات علمی رویکرد اقتصاد مقاومتی در ایران و جهان و نهایتاً تسهیل توانمند سازی بخش خصوصی با تمرکز بر شرکت های کوچک و متوسط (SMEs) این تحقیق به انجام رسید. رویکرد این تحقیق استقرایی با اهداف کاربردی است که در پی توصیف چهارچوب اقتصاد مقاومتی و ارائه روشهای مناسب صادراتی می باشد. از نظر روش تحقیق، تحقیق حاضر توصیفی است. از نظر گردآوری داده، در این تحقیق میدانی و به صورت کتابخانه ای و از طریق استفاده از خبرگان فعال در صنایع مختلف بر اساس مقایسات زوجی صورت می گیرد. روش تجزیه و تحلیل داده ها بر اساس نظر خبره های صنایع مختلف و استفاده از مدل های MADM است. نتایج تحقیق بر اساس اولویت بندی الگوهای مدیریت خدمات صادرات و واردات بر اساس رویکرد اقتصاد مقاومتی در تعامل با صنایع مختلف شامل، رتبه اول: مدل فعالیت تامین مالی و کارگزاری صادرات رتبه دوم: مدل کسب و کار مدیریت کارگزاران صادراتی، رتبه سوم: مدل مدیریت EMC های بازارهای هدف، رتبه چهارم: مدل کسب و کار سرمایه گذاری در زنجیره تامین صادرات، رتبه پنجم: مدل تامین مالی و کارگزاری واردات، رتبه ششم: مدل تامین مالی صادرات، رتبه هفتم: مدل فعالیت واردات، رتبه هشتم: مدل فعالیت صادراتی ماموریتی، رتبه نهم: مدل تامین فعالیت واردات و رتبه دهم: مدل کسب و کار مبتنی بر بازرگانی بین المللی است.

واژگان کلیدی

اقتصاد مقاومتی، توسعه بازرگانی خارجی، مدل های کسب و کار، MADM

^۱ دکتری منابع انسانی، دانشگاه خوارزمی تهران، ایران. (نویسنده مسئول: seidaei1354@gmail.com)

^۲ استادیار گروه مدیریت، دانشگاه پیام نور، واحد قم، ایران.

^۳ استادیار گروه مدیریت بازرگانی دانشگاه پیام نور، واحد وزوان، اصفهان، ایران.

^۴ کارشناس ارشد مدیریت صنعتی گرایش تولید و عملیات، موسسه آموزش عالی نور هدایت شهرکرد، ایران.

۱. مقدمه

اقتصاد مقاومتی از طریق طراحی و اجرای یک نظام اقتصادی جدید، به دنبال این خواهد بود که آن اهداف را محقق کند؛ بنابراین در اقتصاد مقاومتی، یک نوع نظام سازی اتفاق می افتد. نظام سازی به معنای طراحی و اجرای رویه ها و ساختارهای جدید خواهد بود که ما از رویه ها با عنوان "نرم افزار اقتصاد" و ساختار را با عنوان "سخت افزار اقتصاد" نام می بریم. در واقع در چارچوب اقتصاد مقاومتی، یک نرم افزار و یک سخت افزار جدید اقتصادی، طراحی و اجرا می شود. مفهوم اقتصاد مقاومتی در قالب تاب آوری اقتصادی در ادبیات اقتصادی کشورهای دیگر نیز وجود دارد بخصوص در این سالهای اخیر با تکانه های شدید اقتصادی که در دنیا بوجود آمده و با توجه به اینکه اقتصاد کشورها ارتباطی منسجم با هم دارند، کشورها در صدد مقاوم سازی اقتصاد خود در مقابل این تکانه ها هستند.

ماهیت نظری اقتصاد مقاومتی چیست؟ در مورد ماهیت اقتصاد مقاومتی، می توان گفت که اقتصاد مقاومتی نسخه معاصر نظام اقتصادی اسلام است (عبدالملکی ۱۳۹۸). نظام اقتصادی اسلام در واقع خروجی مکتب اقتصادی اسلام برای زمانی است که در یک شرایط واقعی و در یک شرایط زمانی و مکانی خاص، می خواهد به وقوع بپیوندد. اهداف اقتصاد مقاومتی را می توان تامین رشد پویا، بهبود شاخص های مقاومت اقتصادی و دست یابی به اهداف چشم انداز ایران در افق ۱۴۰۴ دانست. (ترابی و همکاران، ۱۳۹۴)

ضعف اساسی کشور در بخش صادرات و واردات، نیاز مبرم به توسعه صادراتی و وارداتی، عدم تبیین الگوهای اقتصاد مقاومتی و لزوم بازگشت به این مفهوم (اقتصاد مقاومتی) و تعمیق دانش کشور در حوزه خدمات صادرات و واردات در کنار صادرات و واردات برای تسهیل ورود بخش های صادراتی و وارداتی به این فرآیند از ضروریات پرداختن به حوزه اقتصاد مقاومتی می باشد. یکی از ابزارهای مفید برای تحقق اقتصاد مقاومتی، تدوین و توسعه مدل های کسب و کار فعلی و مدل های کسب و کار جدید می باشد. مدل های رایج احصاء شده بر اساس اقتصاد مقاومتی، مدل تامین مالی فعالیت واردات، مدل تامین مالی صادرات و واردات، مدل فعالیت تامین مالی بازرگانی خارجی، مدل فعالیت صادرات و وارداتی ماموریتی و ... می باشد.

اهداف اقتصاد مقاومتی چیست؟

اقتصاد مقاومتی در رویارویی و تقابل با اقتصاد وابسته قرار می گیرد. اقتصاد مقاومتی نمی پذیرد که صرفاً مصرف کننده باشد، منفعل نیست و در مقابل اهداف اقتصاد سلطه ایستادگی می کند. ذیلاً اهداف اقتصادی لیست می گردد (رضایی و عبدالعلی، ۱۳۹۰).

- ۱- ایجاد ایمنی در برابر بحران ها و تحریم های اقتصادی بین المللی و ارتقاء مقاومت اقتصادی در برابر تحریم
- ۲- توسعه سرمایه های انسانی و اجتماعی - توسعه زیرساخت های مورد نیاز توانمندسازی نیروی کار و کسب توانایی واکنش هوشمند به تغییرات محیطی است.
- ۳- جهت گیری اقتصاد مبتنی بر منابع به اقتصاد متکی به نوآوری و افزایش کارایی نظام اقتصادی کشور
- ۴- تکریم کار و ارتقای فرهنگ کار - تقویت و توسعه کار شایسته و کارآفرینی و توسعه مهارت، دانش و انگیزه نیروی کار
- ۵- ارتقاء شاخص های سهولت کسب و کار و کارآفرینی و افزایش انعطاف پذیری بازار کار

۶- فعال سازی بخش خصوصی به عنوان موتور و محرک اصلی رشد اقتصادی و صنعتی کشور و ارتقاء قابلیت‌های رقابتی محصولات و خدمات

۷- توجه به نخبگان و استفاده از فناوری نوین و تسهیل دسترسی به سرمایه و فناوری مناسب

۸- بازنگری مقررات و رویه‌های مرتبط با فعالیت‌ها با رویکرد شفاف سازی

۹- استفاده بهینه از منابع انسانی و اعمال مدیریت کارآمد.

۱۰- محدود سازی اقتصاد دولتی و آزاد سازی اقتصاد

۱۱- مردمی کردن اقتصاد از طریق میدان دادن به فعالان بخش خصوصی و رفع موانع و مشکلات

۱۲- میدان دادن به نخبگان در عرصه صنعت، تجارت و کشاورزی که منجر به خلاصی از وابستگی به درآمد نفت و فرهنگ سازی اولویت تولید بر واردات و خرید کالای داخلی

۱۳- ایجاد فضای رقابتی در بخش تولید و توزیع در برخی از گروه کالایی

۱۴- کاهش نقدینگی و ایجاد تناسب آن با تولید که منجر به کاهش سطح بیکاری و اشتغال پایدار می شود

۱۵- حمایت از تولید ملی حمایت از کار و سرمایه ایرانی که منجر به کاهش وابستگی شدید بودجه سالانه کشور به درآمدهای حاصل از فروش نفت خام

۱۶- ایجاد شرایطی نسبتاً پایدار، اقتصادی ایمن و مقاوم و خود کفایی که آرزوی هر ملتی است.

سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی

همان طور که در تاریخچه بیان شد، ارائه و ابلاغ سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی از طرف مقام معظم رهبری در نیمه دوم سال ۱۳۹۲ در واقع یک نقطه عطف در جریان اقتصاد مقاومتی است. در یک بررسی و مرور اجمالی از این سند مهم می توان تعدادی کلید واژه را استخراج کرد که هر کدام، متناظر و در ارتباط با یکی از سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی است.

توجه به موضوع کارآفرینی و مشارکت عمومی مردم در اقتصاد - نقش اقتصاد دانش بنیان و اهمیت و ضرورت تولید و تبدیل علم به فناوری-توجه به اهمیت مزیت های اقتصادی استان ها -توجه به سهم بری عوامل تولید -تامین کالاهای اساسی-لزوم توجه به امنیت غذایی- اصلاح الگوی مصرف- لزوم توجه به نظام مالی و اصلاح ساز و کار تامین سرمایه- توسعه صادرات و تقویت مزیت های صادراتی کشور-مناطق آزاد و ویژه و بهره برداری از ظرفیت های موجود -دیپلماسی اقتصادی و تقویت پیوندهای اقتصادی با همسایگان- استفاده بهینه از مزیت منابع غنی نفت و گاز- زنجیره ارزش و تکمیل ارزش محصولات مختلف در داخل کشور- مساله کاهش وابستگی از مهم ترین این کلید واژه ها می باشند.

۲. مبانی نظری و ادبیات پژوهش

اهداف تحقیق و مدل مفهومی پژوهش

مهمترین اهداف این تحقیق ارائه اولویت بندی روشهای مدیریت خدمات صادرات، واردات بر مبنای اقتصاد مقاومتی - ارائه تصویری از انواع روشهای موجود در این حوزه - تعمیق ادبیات علمی رویکرد اقتصاد مقاومتی در ایران و جهان - تقویت بخش صادراتی و وارداتی کشور و جاری سازی آن - تسهیل توانمند سازی بخش خصوصی با تمرکز بر شرکت های کوچک و متوسط (SMEs) می باشد.

فرضیه های تحقیق: این تحقیق سوال محور بوده و لذا فرضیه ای در خصوص آن ارائه نمی گردد.

سوالاتی تحقیق

• سوال اصلی: اولویت بندی الگوهای مدیریت خدمات صادرات و واردات بر اساس رویکرد اقتصاد مقاومتی کدام است؟

• سوال فرعی اول: الگوهای مدیریت خدمات صادرات و واردات کدامند؟

• سوال فرعی دوم: شاخصهای اصلی در ارزیابی الگوها بر اساس اقتصاد مقاومتی کدام هستند؟

قلمرو زمانی، مکانی و موضوعی

قلمرو تحقیق از حیث زمانی مربوط به ۳ سال گذشته (۱۳۹۹-۱۳۹۶) و قلمرو مکانی آن شرکتهای فعال و یا مستعد در حوزه صادرات و واردات می باشد. قلمرو موضوعی تحقیق نیز، مدیریت با تمرکز بر خدمات صادرات و واردات می باشد؛ و نتایج آن می تواند مورد استفاده نهادهای سیاستگذار به منظور حمایت از بخش صادراتی و وارداتی کشور به منظور درک عمیق از ابعاد تجارت قرار گیرد. همچنین شرکتهای کوچک و متوسط (SMEs) جهت تسهیل فرآیند ورود به صادرات و واردات نیز می توانند از آن بهره مند گردند و در نهایت دانشگاهها و نهادهای علمی جهت توسعه مفاهیم علمی صادرات، واردات و اقتصاد مقاومتی نیز می توانند از دستاوردهای آن بهره برداری نمایند.

با توجه به لزوم استخراج شاخصهای کلیدی اقتصاد مقاومتی و ارزیابی صنایع مختلف و ارزیابی روش های کسب و کار، پرسشنامه اول از گروه خبرگان حول این موضوعات گردآوری گردید. در واقع از هر یک از خبرگان خواسته شد تا شاخصهای کلیدی اقتصاد مقاومتی را در هر سطح به صورت متناظر و دو به دو بایکدیگر مقایسه نمایند. هر خبره، اولویت بخشی یک گزینه بر گزینه دیگر را با اعداد یک تا نه نشان می دهد. (۱) بیانگر اولویت یکسان و (۹)، بیانگر اولویت مطلق یک شاخص بر شاخص دیگر است. ما حاصل نتایج بدست آمده از جداول، وزن شاخصهای مطرح در اقتصاد مقاومتی است که برای ارزیابی گزینه های کسب و کار مورد استفاده قرار می گیرد. در گام دوم، با استفاده از وزنهای بدست آمده، از خبرگان خواسته شد تا نسبت به ارزیابی صنایع مختلف که در فضای اقتصاد مقاومتی جذابیت بیشتری را دارا می باشند، اقدام نمایند. این ارزیابی در قالب جدول زیر انجام می پذیرد. هر صنعت با توجه به شاخص های مطرح شده، ارزیابی بسیار مطلوب (۹)، مطلوب (۷)، متوسط (۵)، نامطلوب (۳)، کاملاً نامطلوب (۱) را دریافت می دارد. بر همین اساس و مطابق با جدول دوم، بخش دوم ارزیابی که ارزیابی روشهای کسب و کار در هر یک از صنایع مطلوب در فضای اقتصاد مقاومتی است، انجام می پذیرد. مجدداً در این بخش خبرگان با ارزیابی کاملاً مناسب (۵)، مناسب (۴)، متوسط (۳)، نامناسب (۲) و کاملاً نامناسب (۱)، نظرات خود را در خصوص روشهای کسب و کار در صنایع مناسب در فضای اقتصاد مقاومتی تبیین می کنند.

الف) شاخص های کلیدی اقتصاد مقاومتی شرکت های فعال در عرصه اقتصادی کشور

جهت شناسایی شاخص های کلیدی اقتصاد مقاومتی در شرکتها از مفاد ابلاغیه سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی از طرف مقام معظم رهبری در سال ۹۲ استفاده گردید.

جدول ۱: شاخص های کلیدی شرکتها

اقتصاد مقاومتی												
درون زایی					برون گرایی							
ارزش آفرینی			خودتکایی		دانش محوری		تاب آوری		رقابت پذیری			
استیعال زایی	ثروت آفرینی	بهره وری	استیعال منابع تولید	استیعال علمی و فناوریانه	انعطاف پذیری	دانش بنینی	کار آفرینیانه	جایگاه سازی بین المللی	امنیت اقتصادی راهبردی	رقابت پذیری	پایداری مزیتها	شدت رقابت در بازار بین الملل

ب) انواع مدل کسب و کار

به منظور شناسایی الگوی کسب و کار فعلی شرکت، از ابزارهای عنوان شده در متدولوژی شامل تحلیل محتوای قراردادها و مستندات شرکت، تحلیل محتوای مصاحبه با مدیران استفاده شده است. در ادامه انواع الگوها ارائه می شود:

۱-مدل تامین فعالیت واردات ۲-مدل تامین مالی صادرات ۳-مدل تامین مالی و کارگزاری واردات ۴-مدل فعالیت واردات ۵-مدل فعالیت صادراتی ماموریتی ۶-مدل فعالیت تامین مالی و کارگزاری صادرات ۷-مدل کسب و کار مبتنی بر بازرگانی بین المللی ۸-مدل کسب و کار مدیریت کارگزاران صادراتی ۹-مدل مدیریت EMC های بازارهای هدف (شرکت های مدیریت صادرات به عنوان یکی از مهمترین واسطه های صادراتی نقش مهمی در تسهیل فرایند صادرات محصولات ایفا می نمایند). ۱۰-مدل کسب و کار سرمایه گذاری در زنجیره تامین صادرات

ج) انواع صنایع در تحقیق مورد نظر

با توجه به مدل‌های ارائه شده در مراحل قبل و با بررسی نظر و پاسخ خای خبرگان، صنایع در سه گروه صنعت (نفت و گاز -پتروشیمی و زنجیره آن -معادن و صنایع فلزی- معادن و صنایع غیر فلزی- صنایع تولید اصلی) خدمات (گردشگری - پزشکی- فنی و مهندسی -حمل و نقل)، کشاورزی (مواد غذایی- محصولات زراعی- محصولات باغی -صنایع کشاورزی) تقسیم بندی گردید.

۳. روش شناسی پژوهش

رویکرد این تحقیق استقرایی با اهداف کاربردی است که در پی توصیف چهارچوب اقتصاد مقاومتی و ارائه روشهای مناسب صادراتی می باشد. از نظر گرد آوری داده ها، تحقیق حاضر از نوع توصیفی است، مطالعات توصیفی در شناسایی وضعیت موجود بکار می روند و معمولاً نتایج این مطالعات منجر به برنامه ریزی و تصمیمات آتی می گردند در پروژه

حاضر از آنجائی که بر پایه گردآوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات استخراجی از جنبه های مطرح شده در ادبیات موضوع به بررسی اهداف و کارکرد های اقتصاد مقاومتی و همچنین رتبه بندی مدل های کسب و کار در توسعه بازرگانی خارجی بر اساس رویکرد اقتصاد مقاومتی می پردازیم لذا روش انجام پژوهش، طرح تحقیق توصیفی- تحلیلی می باشد. روش جمع آوری داده ها در این تحقیق، میدانی و به صورت کتابخانه ای و پرسشنامه می باشد.

روشهای تجزیه و تحلیل داده ها

در این تحقیق از روشها و مدل های تصمیم گیری مبتنی بر تکنیک های تصمیم گیری چندهدفه^۱ و چندشاخصه^۲ استفاده خواهد شد.

۱- مدل های تصمیم گیری چند شاخصی: در یک تعریف کلی، تصمیم گیری چند شاخصی به تصمیم های خاصی (از نوع ترجیحی) مانند ارزیابی، اولویت گذاری و یا انتخاب از بین گزینه های موجود (که گاه بین چند شاخص متضاد انجام میشود) اطلاق می شود. در این مدل ها انتخاب یک گزینه از بین گزینه های موجود مد نظر است.

به طور کلی متدولوژی ها یا روش های مختلفی در روش مدل های تصمیم گیری چند شاخصی وجود دارد که بعضی از مهم ترین آنها عبارت است از: روش تاپسیس^۳- روش الکتراه^۴- روش تخصیص خطی^۵- روش تصمیم گیری چند معیاره- روش تحلیل پوششی داده ها- روش تاکسونومی و روش فرایند تحلیل سلسله مراتبی (آذر، ۱۳۸۱)

در این تحقیق تلاش گردید تا با بهره گیری از تکنیک های متنوع و یا تلفیق آنها به اولویت بندی جامع از توسعه صادرات و واردات دست یافته شود.

۲- روش فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (AHP)

AHP و کاربرد آن بر سه اصل بر پائی یک ساختار و قالب ردهای برای مسأله - برقراری ترجیحات از طریق مقایسات زوجی (به صورت نرخ نهایی جانشینی) و برقراری سازگاری منطقی از اندازه گیری ها استوار است:

AHP گروهی: ملاحظه شد که مقایسات زوجی به ازای هر تابلو توسط DM انجام می پذیرد، لکن ممکن است در یک تصمیم گیری به جای یک DM دارای چندین DM بوده و نظرهای همگی آنها باید در هر تابلو ملحوظ گردد. در این موارد از تصمیم گیری گروهی می توان از میانگین هندسی برای عناصر ماتریس استفاده نمود، بدین طریق:

تعداد تصمیم گیرندگان:

۳- روش مجموع ساده وزین (SAW)

این روش یکی از ساده ترین و کم حجم ترین روشهای در تئوری تصمیم گیری می باشد؛ و از قدم های زیر تشکیل شده است:

در گام اول مثبت سازی و بی مقیاس سازی ماتریس تصمیم و تشکیل ماتریس D به هر روش مناسب که در اینجا روش نرم توصیه می شود. در گام دوم محاسبه اوزان شاخص ها به هر روش ممکن، بسته به نوع مساله و تشکیل بردار اوزان؛ و در گام سوم محاسبه مقدار مورد انتظار یا مطلوبیت هر گزینه و نهایتاً در گام پایانی رتبه بندی گزینه ها با توجه به مقادیر مطلوبیت توصیه شده است

¹ Multi Attribute Decision Making (MADM)

² Multi Attribute Decision Making (MADM)

³ Technique for order preference by Similarity to ideal Solution

⁴ Elimination et choice Translating reality

⁵ Linear assignment

۴. یافته‌های پژوهش

داده های گردآوری شده از گروه های خبره با استفاده از روش های تصمیم گیری مورد بررسی قرار می گیرد. در این بخش ماتریس مقایسات زوجی با استفاده از خبرگان برای صنایع مختلف با توجه به شاخص اقتصاد مقاومتی آورده شده است. در ادامه نظر خبرگان با روش AHP گروهی تجمیع گردیده است.

الف) پس از بررسی نظرات و تهیه ماتریس مقایسات زوجی برای شاخص برون گرایی و درون زایی و با استفاده از روش AHP اوزان شاخص درون زایی و برون زایی به قرار زیر است:

درون زایی: ۰,۷۲، برون زایی: ۰,۲۸

ب) با استفاده از روش AHP و با استفاده ماتریس مقایسات زوجی برای شاخص رقابت پذیری و تاب آوری نتایج زیر ثبت گردید

رقابت پذیری: ۰,۲۷، تاب آوری: ۰,۷۳

ج) نتایج حاصل برای اوزان شاخص های دانش محوری، خود اتکایی و ارزش آفرینی به شرح ذیل ثبت گردید:

دانش محوری: ۰,۱۲، خود اتکایی: ۰,۴۶، ارزش آفرینی: ۰,۴۲

د) نتایج حاصل برای شاخص مزیت آفرینی رقابتی، پایداری مزیتها و شدت رقابت در بازار بین الملل به شرح ذیل ثبت گردید:

مزیت آفرینی رقابتی: ۰,۲۴، پایداری مزیتها: ۰,۵۴، شدت رقابت در بازار بین الملل: ۰,۲۲

ه) نتایج حاصل برای شاخص کارآفرینانه و دانش بنیانی نیز این گونه بوده است.

کارآفرینانه: ۰,۵۲، دانش بنیانی: ۰,۴۸

و) با استفاده از روش AHP نتایج حاصل برای شاخص امنیت اقتصادی راهبردی و جایگاه سازی بین المللی این گونه ثبت گردید.

امنیت اقتصادی راهبردی: ۰,۷۸، جایگاه سازی بین المللی: ۰,۲۲

ز) با استفاده از روش AHP اوزان شاخص های انعطاف پذیری، استقلال علمی و فناورانه و استقلال منابع تولید به شرح ذیل ثبت گردید.

انعطاف پذیری: ۰,۱۶، استقلال علمی و فناورانه: ۰,۴، استقلال منابع تولید: ۰,۴۴

ح) در نهایت اوزان شاخص های بهره وری، ثروت آفرینی و اشتغال زایی این گونه ثبت گردید:

بهره وری: ۰,۲۴، ثروت آفرینی: ۰,۲۱، اشتغال زایی: ۰,۵۴

بررسی نسبت سازگاری با روش AHP گروهی

قبل از اینکه وزن شاخص ها حاصل گردد، بایستی نسبت سازگاری مقایسات زوجی در حالت AHP گروهی را محاسبه کرد.

در گام اول با در نظر گرفتن جدول مقایسات زوجی و وزن شاخص ها که از روش AHP بدست آمده، بردار مجموع وزنی بدست می آید: (۰,۳۶، ۱,۳۸، ۱,۳۸۵)

در گام بعدی بردار سازگاری محاسبه گردید: عناصر بردار مجموع وزنی را بر بردار اولویت نسبی تقسیم نمایند. مقدار حاصل به قرار زیر است: (۳، ۳، ۳,۲۹)

در گام سوم: λ_{max} (میانگین عناصر بردار سازگاری) با مقدار عددی ۳,۰۹ حاصل گردید.
در گام ۴: محاسبه شاخص سازگاری: با توجه به فرمول زیر شاخص سازگاری حاصل می شود:

$$CI = (\lambda_{max} - n) / n$$

مقدار شاخص سازگاری ۰,۰۳ می گردد.

گام ۵: محاسبه نسبت سازگاری: نسبت سازگاری از تقسیم شاخص سازگاری بر شاخص تصادفی ($RI = 0.58$) بدست می آید:

$$CR = CI / RI$$

مقدار شاخص نسبت سازگاری ۰,۰۵۱ می گردد و چون کمتر از ۰,۱ است، بیانگر سازگاری خوب در مقایسات می باشد.
در ادامه شاخص نسبت سازگاری را برای ماتریس های مقایسات زوجی دیگر (مقایسات زوجی ۳ در ۳) بدست می آوریم.
با در نظر گرفتن جدول مقایسات زوجی برای شاخص مزیت آفرینی رقابتی، پایداری مزیتها و شدت رقابت در بازار بین الملل، مقدار شاخص نسبت سازگاری ۰,۰۲۷ می گردد و چون کمتر از ۰,۱ است، بیانگر سازگاری خوب در مقایسات می باشد.

با در نظر گرفتن جدول مقایسات زوجی برای شاخص های انعطاف پذیری، استقلال علمی و فناورانه و استقلال منابع تولید مقدار شاخص نسبت سازگاری ۰,۰۶۹ می گردد و چون کمتر از ۰,۱ است، بیانگر سازگاری خوب در مقایسات می باشد.
با در نظر گرفتن جدول مقایسات زوجی برای شاخص بهره وری، ثروت آفرینی و اشتغالزایی مقدار شاخص نسبت سازگاری ۰,۰۹۶ می گردد و چون کمتر از ۰,۱ است، بیانگر سازگاری خوب در مقایسات می باشد.

رتبه بندی مدل ها

با توجه به شاخص های احصاء شده و مدل های معرفی شده، جدول تصمیم گیری بر اساس نظرات خبرگان رتبه بندی مدل های موجود در جدول زیر مشخص شده است.

جدول ۲: رتبه بندی مدل های موجود

مدل ۱	• مدل فعالیت واردات
مدل ۲	• مدل کسب و کار سرمایه گذاری در زنجیره تامین صادرات
مدل ۳	• مدل فعالیت تامین مالی و کارگزاری صادرات
مدل ۴	• مدل تامین مالی صادرات
مدل ۵	• مدل تامین فعالیت واردات
مدل ۶	• مدل فعالیت صادراتی ماموریتی
مدل ۷	• مدل کسب و کار مبتنی بر بازرگانی بین المللی
مدل ۸	• مدل کسب و کار مدیریت کارگزاران صادراتی
مدل ۹	• مدل مدیریت EMC های بازارهای هدف
مدل ۱۰	• مدل تامین مالی و کارگزاری واردات

نظرات خبرگان (نه نفر خبره فعال در صنایع مختلف) بر اساس ماتریس تصمیم‌گیری صنایع مختلف با توجه به مدل‌های کسب و کار در توسعه بازرگانی خارجی در اقتصاد مقاومتی بر اساس طیف لیکرت (۵= بسیار پر اهمیت، ۴= اهمیت دار، ۳= اهمیت متوسط، ۲= کم اهمیت، ۱ بسیار کم اهمیت) احصاء شده است

در مرحله بعد با روش SAW، به رتبه بندی مدل‌ها می‌پردازیم. در جدول زیر خروجی نتایج رتبه‌بندی با روش SAW ارائه می‌گردد.

جدول ۳: اولویت بندی نتایج با روش SAW

مدل فعالیت واردات	•	۱,۴۲	مدل ۱
مدل کسب و کار سرمایه گذاری در زنجیره تامین صادرات	•	۱,۸۳	مدل ۲
مدل فعالیت تامین مالی و کارگزاری صادرات	•	۲,۳۸	مدل ۳
مدل تامین مالی صادرات	•	۱,۴۹	مدل ۴
مدل تامین فعالیت واردات	•	۱,۳۳	مدل ۵
مدل فعالیت صادراتی ماموریتی	•	۱,۳۴	مدل ۶
مدل کسب و کار مبتنی بر بازرگانی بین‌المللی	•	۱,۰۹	مدل ۷
مدل کسب و کار مدیریت کارگزاران صادراتی	•	۲,۰۱	مدل ۸
مدل مدیریت EMC های بازارهای هدف	•	۱,۹۵	مدل ۹
مدل تامین مالی و کارگزاری واردات	•	۱,۷۴	مدل ۱۰

۵. بحث و نتیجه‌گیری

نتایج تحقیق "رتبه بندی مدل‌های کسب و کار در توسعه بازرگانی خارجی بر اساس رویکرد اقتصاد مقاومتی" بر اساس سوال اصلی تحقیق "اولویت بندی الگوهای مدیریت خدمات صادرات و واردات بر اساس رویکرد اقتصاد مقاومتی" در تعامل با صنایع مختلف به قرار زیر است:

- مدل فعالیت تامین مالی و کارگزاری صادرات
- مدل کسب و کار مدیریت کارگزاران صادراتی
- مدل مدیریت EMC های بازارهای هدف
- مدل کسب و کار سرمایه گذاری در زنجیره تامین صادرات
- مدل تامین مالی و کارگزاری واردات
- مدل تامین مالی صادرات
- مدل فعالیت واردات
- مدل فعالیت صادراتی ماموریتی
- مدل تامین فعالیت واردات
- مدل کسب و کار مبتنی بر بازرگانی بین‌المللی

بنابراین توصیه می‌شود در شرایط کنونی و با توجه به تحریم‌های ناجوانمردانه دشمنان و جهت افزایش تاب‌آوری و افزایش درآمدهای ارزی کشور، شرکت‌ها برای الگوهای مدیریت خدمات صادرات و واردات بر اساس رویکرد اقتصاد

مقاومتی در وهله اول از مدل فعالیت تامین مالی و کارگزاری صادرات و سپس از روش های دیگر استفاده نماید. در ادامه یکی از سوالات فرعی تحقیق بدین صورت بود که "الگوهای مدیریت خدمات صادرات و واردات کدامند؟" که جدول زیر مدل های مختلف مدیریت خدمات صادرات و واردات را رتبه بندی نموده است.

جدول ۴: الگوهای مدیریت خدمات صادرات و واردات

مدل ۱	• مدل فعالیت واردات
مدل ۲	• مدل کسب و کار سرمایه گذاری در زنجیره تامین صادرات
مدل ۳	• مدل فعالیت تامین مالی و کارگزاری صادرات
مدل ۴	• مدل تامین مالی صادرات
مدل ۵	• مدل تامین فعالیت واردات
مدل ۶	• مدل فعالیت صادراتی ماموریتی
مدل ۷	• مدل کسب و کار مبتنی بر بازرگانی بین المللی
مدل ۸	• مدل کسب و کار مدیریت کارگزاران صادراتی
مدل ۹	• مدل مدیریت EMC های بازارهای هدف
مدل ۱۰	• مدل تامین مالی و کارگزاری واردات

در نهایت برای پاسخ به این سوال فرعی دیگر که "شاخصهای اصلی در ارزیابی الگوها بر اساس اقتصاد مقاومتی کدام هستند جدول زیر استخراج گردید.

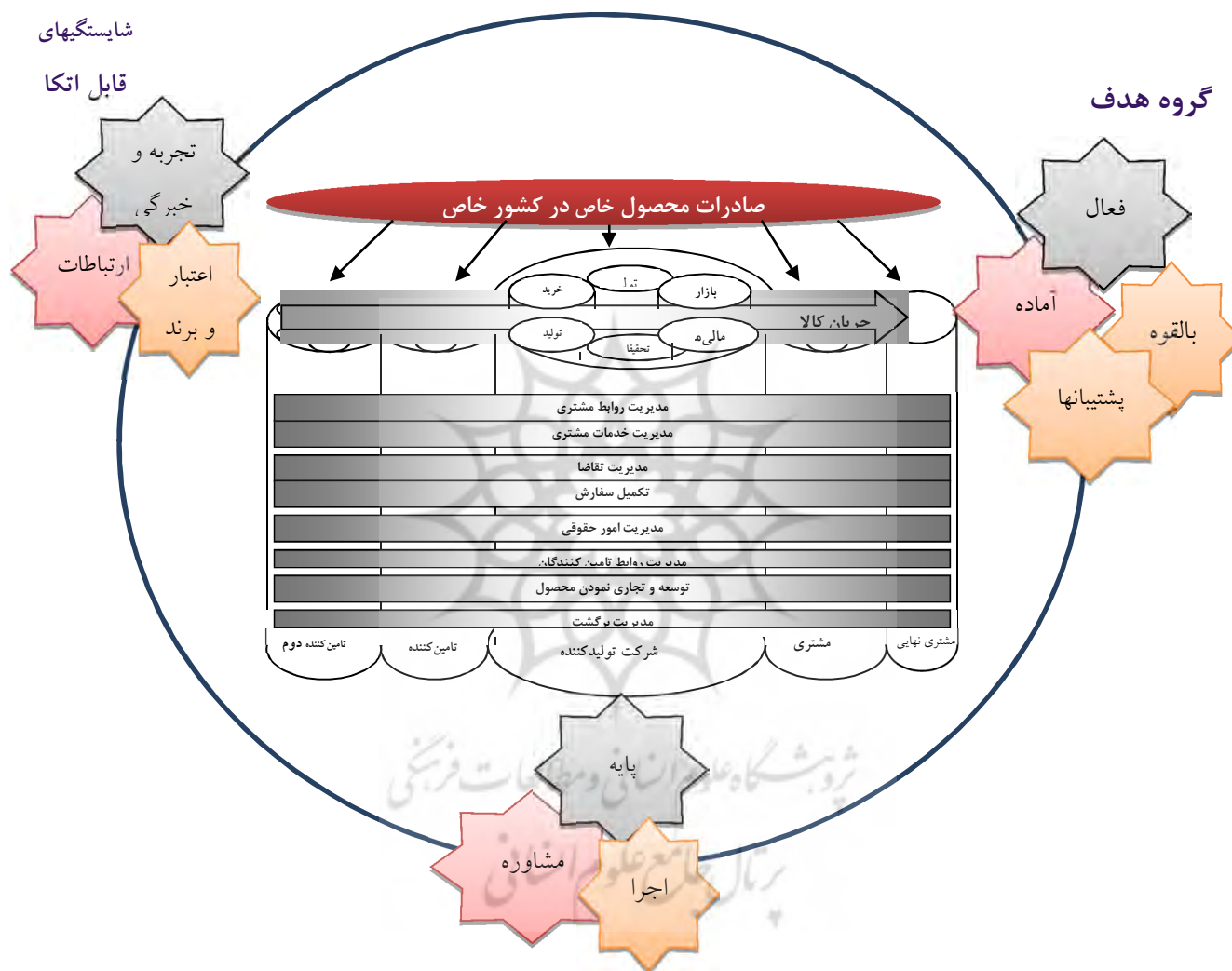
جدول ۵: شاخص های کلیدی شرکت ها

اقتصاد مقاومتی												
درون زایی					برون گرایی							
ارزش آفرینی			خوداتکایی		دانش محوری		تاب آوری		رقابت پذیری			
اشتغال زایی	ثروت آفرینی	بهره وری	استقلال منابع تولید	استقلال علمی و فناورانه	انعطاف پذیری	دانش بنیان	کار آفرینانه	جایگاه سازی بین المللی	امنیّت اقتصادی راهبردی	شدت رقابت در بازار بین الملل	پایداری مزیتها	مزیت آفرینی رقابتی

احتمال تاثیر تمایلات، تجربیات و عوامل روانی و شخصی پاسخ دهنده ها در پاسخگویی به جداول مقایسات زوجی - بی میلی در پاسخ دادن بعضی افراد نمونه و میزان صحت و دقت پاسخ گویی به سئوالات توسط پاسخ دهنده که ممکن است برنتایج تحقیق تأثیر داشته باشد.

پیشنادهای پژوهش

مطابق با الگویی که از خلال نظرات خبرگان و مرور ادبیات موضوع به دست آمد، چارچوب مفهومی شکل شماره ۱ جهت تبیین ابعاد رویکرد صادراتی کشور ارائه شده است. این الگو مشتمل بر زنجیره ارزش ارائه خدمات و محصولات بازرگانی است. گروه‌های هدف، مشتمل بر تمامی شرکتهای فعال، آماده جهت فعالیت و نیز شرکتهایی که پتانسیل این امر را دارند می‌گردد. نوع خدمات قابل عرضه در این راستا نیز مشتمل بر انواع خدمات پایه، مشاوره و اجرایی است.

شکل شماره ۱: چارچوب مفهومی جهت تبیین ابعاد رویکرد صادراتی کشور

همچنین در جدول شماره زیر جهت پیاده سازی رویکرد اقتصاد مقاومتی در توسعه صادراتی کشور پیشنهاد می‌گردد. در این جدول، هدف اصلی از فعالیتهای حوزه بازرگانی خارجی ارائه شده است. گروه‌های هدف اصلی این اهداف و نیز شایستگی‌های مورد نیاز جهت دستیابی به اهداف مذکور نشان داده شده است.

جدول ۶: پیشنهاد جهت پیاده سازی رویکرد اقتصاد مقاومتی در توسعه صادراتی کشور

شاستگیها			گروه مشتریان				هدف اصلی خدمت
اعتبار	ارتباطات	خبرگی	پشتیبان	بالتوه	آماده	فعال	
★	★	★	★	★	★	★	آگاهی بخشی دقیق از شرایط بازار
★	★	★	★	★	★	★	جذب مشتریان
★	★	★	★	★	★	★	انطباق بخشی با استانداردهای رسمی
★	★	★	★	★	★	★	کاهش هزینه ها و ریسکهای تبادل مالی
★	★	★	★	★	★	★	حداکثرسازی کیفی عرضه با تقاضا
★	★	★	★	★	★	★	کاهش هزینه ها و ریسکهای عرضه و توزیع کالا
★	★	★	★	★	★	★	تثبیت نفوذ و حضور

توسعه خدمات پایه در توسعه رویکرد صادراتی کشور مشتمل بر موارد ذیل:

- ۱- شناسایی و گزارش گری از بازارهای هدف صادراتی و الزامات دسترسی به آن
 - ۳- ایجاد میزهای تخصصی کشوری/بازار هدف و گزارشگری از مشخصه ها و الزامات دسترسی به آن در تمامی سطوح
 - ۲- ایجاد میز تخصصی محصول/بازارهدف و گزارشگری از مشخصه ها و الزامات دسترسی به آن در تمامی سطوح
 - ۳- شناسایی شرکت های خارجی فعال در بازارهای هدف صادراتی
 - ۴- شناسایی شرکت های هدف فعال در بازارهای هدف صادراتی
 - ۵- توسعه شرکا و نمایندگی ها در بازارهای هدف صادراتی
 - ۶- شناسایی و ارزیابی آمادگی صادراتی شرکت های ایرانی به بازار هدف
 - ۷- تهیه پروپوزال ارائه خدمات به شرکت های ایرانی
- توسعه خدمات مشاوره ای در توسعه رویکرد صادراتی کشور مشتمل بر موارد ذیل:
- ۱- عرضه انواع خدمات مشاوره در حوزه قانونی، مالیاتی، گمرکی، تعرفه ای، سهمیه ها، موانع غیر تعرفه ای، رویه های تجاری، استانداردها، مجوزها، گواهی نامه ها و ...
 - ۲- عرضه انواع خدمات مشاوره در حوزه تامین مالی، نقل و انتقال وجوه، ضمانت نامه ای، بیمه ای
 - ۳- عرضه انواع خدمات مشاوره در حوزه حقوقی (قرارداد) و دعاوی حقوقی
 - ۴- عرضه انواع خدمات مشاوره در حوزه بازاریابی، فروش، بسته بندی و برچسب گذاری
 - ۵- عرضه انواع خدمات مشاوره در حوزه انجام تحقیقات بازاریابی موردی
 - ۶- عرضه انواع خدمات مشاوره در حوزه ثبت شرکت، ثبت اختراع، علامت تجاری و حفاظت از حقوق مالکیت معنوی
 - ۷- عرضه انواع خدمات مشاوره در حوزه لجستیکی (حمل و نقل، انبارداری، سردخانه و ...)

- ۸- عرضه انواع خدمات مشاوره در حوزه رایزنی و همفکری با متخصصین بازرگانی بین‌المللی
- ۹- بررسی و گزارشگری از سوابق و قابلیت‌های شرکت‌های خارجی
- توسعه خدمات اجرایی در توسعه رویکرد صادراتی کشور مشتمل بر موارد ذیل:
 - ۱- پیشنهاد بازار هدف صادراتی و معرفی شرکای خارجی و تهیه برنامه بازاریابی شرکت‌های ایرانی در بازارهای هدف
 - ۳- توسعه امکان عرضه خدمات نمایشگاهی، هماهنگی و برگزاری ملاقات‌ها و نشست‌های تجاری با توزیع‌کنندگان، مشتریان و شرکا
 - ۴- توسعه امکان عرضه خدمات اخذ مجوزها و گواهی‌نامه‌های مورد نیاز
 - ۵- توسعه امکان عرضه خدمات تهیه برنامه تطبیق محصول با بازار هدف صادراتی
 - ۶- توسعه امکان عرضه خدمات تامین مالی، پوشش بیمه‌ای و نقل و انتقال ارز
 - ۷- توسعه امکان عرضه خدمات حمل و نقل و آمادگای (انبار، سردخانه و ...)
 - ۸- توسعه امکان عرضه خدمات امور گمرکی در کشور مقصد

۶. منابع و مآخذ

۱. آذر، عادل و فرجی، حجت (۱۳۸۱). "علم مدیریت فازی. مرکز مطالعات و بهره‌وری ایران"، انتشارات اجتماع.
۲. الصدر، محمدباقر، الاسس الاسلامیة، دارالفرات، بیروت / ۱۴۱۰ هـ. ۱۵۱-۱۵۹
۳. پورحاتمی زهره و غفارپور، داود (۱۳۹۲)، اقتصاد مقاومتی، ضرورت مقاومت اقتصادی، آنلاین <http://mkmeffa.ir>
۴. ترابی، تقی، قوی، صالح، رشادت‌جو، حمیده (۱۳۹۴) "کارگاه اقتصاد مقاومتی"، اسفند ماه ۱۳۹۴.
۵. حائری یزدی، مهدی (۱۹۹۵)، حکمت و حکومت، چاپ اول، شادی، ۱۹۹۵ م.
۶. حسینی مازندرانی، موسی (۱۳۲۰)، العقد المنیر فی تحقیق ما یتعلق بالدرهم و الدنانیر، ج ۱، ص ۳۵؛ المقریزی، النقود الاسلامیة، ص ۳- ۶
۷. خامنه‌ای، سید علی (رمضان ۱۳۸۹) سخنرانی، اقتصاد مقاومتی، تنها تبدیل‌کننده تهدید تحریم به فرصت، گزارش سرویس سیاسی بی‌باک مورخه ۱۱/۰۱/۱۳۹۱ آنلاین: www.bibqknewz.com
۸. زنجیرچی، محمود (۱۳۹۰) تحلیل سلسله‌مراتبی فازی. انتشارات شه میرزادی. چاپ اول.
۹. سروش، عبدالکریم (۱۳۷۶) مدارا و مدیریت، صراط، تهران / ۵۴. ۱۳۷۶ مروج الذهب، المسعودی، دارالفکر، بیروت / ۱۴۰۹ ق.
۱۰. شاهین، آرش (۱۳۹۱) امنیت اقتصادی، زمینه حمایت از تولید ملی مجله فرهنگ و تعاون مورخه ۰۳/۰۱/۱۳۹۱ به آدرس: <http://bayena.blogfa.com>
۱۱. شمشیری، محسن (۱۳۹۱) حمایت از تولید ملی نیازمند سیاست‌های مکمل کنترل واردات روزنامه خبر اقتصادی مورخه ۱۳۹۱/۰۱/۰۲ آنلاین: <http://talabeblog.ir>
۱۲. صارمی، محمود، صفری، حسین، فتحی، حبیب، حسینی، فرشید (۱۳۸۵) ارائه مدلی برای رتبه بندی شرکت‌های انفورماتیکی. فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی / شماره ۴.
۱۳. صدر، کاظم (۱۳۷۴)، اقتصاد صدر اسلام، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، تهران

۱۴. رضایی، عبدالعلی (۱۳۹۰)، عضو کمیسیون حوزوی شورای عالی انقلاب فرهنگی، آنلاین

<https://farsi.khamenei.ir>

۱۵. عبدالملکی، حجت‌الله (۱۳۹۸) عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق در آیین اختتامیه نخستین کنگره ملی امیرکبیر،

آنلاین: <https://www.ana.press/news/46629>

۱۶. عسکری، علی (۱۳۹۱)، راهکار در اقتصاد مقاومتی، جام جم آنلاین شماره خبر، ۱۸. ۱۰۰۸۲۳۴۲۵۹۱۳

مورخه ۱۳۹۱/۰۷/۰۳. آنلاین www.jamejamonline.ir

۱۷. کتابچه مسیر فرمانده اقتصاد ایران " ویژه چهارمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی (نسخه الکترونیکی) بهمن‌ماه ۹۶"

۱۸. کتاب اقتصاد مقاومتی گفتارها و رهیافت‌ها (۱۳۹۶) نشر مرکز مطالعات راهبردی تربیت اسلامی، موسسه فرهنگی و

اطلاع‌رسانی تبیان.

۱۹. لواسانی، سیده زینب (۱۳۹۱) اقتصاد مقاومتی در امتداد جهاد اقتصادی، اقتصاد تبیان، مورخه ۹۱/۶/۱۱ آنلاین:

www.tebyan.net

۲۰. مصباحی مقدم، غلامرضا (۱۳۹۱) سخنرانی رئیس کمیسیون برنامه و بودجه مجلس، محورهای اساسی اقتصاد مقاومتی،

خبرگزاری فارس، شماره: ۱۳۹۱۰۵۰۹۰۰۰۴۳۰، مورخه ۹۱/۵/۹، آنلاین www.farsnews.com

۲۱. یار محمدیان، ناصر (۱۳۹۰)، آیا تحریم‌های اقتصادی علیه ایران تاثیر گذارند؟ روزنامه دنیای اقتصاد شماره ۲۷۵۸،

مورخه ۹۰/۷/۴ آنلاین: www.donya-e-eqtasad.com

22. Kiani, M. (2000) The Impact of Automation on the Efficiency and Cost Effectiveness of the Couayside and container Yard Cranes and the selection Desicion for the Yard Operatiny Systems, ph.D. Thesis, Liverpool John Moores uni

Ranking of business models in the development of foreign trade based on the resistance economy approach

Seyed Rasoul Seidaei *¹

Mostafa Hadadi²

Ali Shahnazari³

Seyed Nourbakhsh Sidai Gol Sefidi⁴

Date of Receipt: 2021/10/22 Date of Issue: 2021/11/20

Abstract

Due to the need to provide basic methods of export service management and provide an overview of the various methods in this area, as well as deepening the scientific literature of the resistance economy approach in Iran and the world and finally "private sector empowerment facilities focusing on small and medium enterprises (SMEs) This research has been completed. The approach of this research is with an applied goal that seeks to describe the framework of resistance economics and provide appropriate export methods. The method for analyzing data is based on expert opinion and the use of MADM models. Results of the research based on the priority of export and import services management patterns based on the resistance economy approach in dealing with different industries. First rank: financing and export brokerage model. Second rank: business model for managing exporters, third place: EMC management model Target Markets, Fourth Rank: Investment Business Model in the Export Supply Chain, Fifth Rank: Financing Model and Import Brokerage, Rank Sixth: Export Financing Model, Seventh Ranking: Import Activity Model, Eighth Rank: Mission Export Exit Model, Ranked ninth: import supply model and tenth rank: business-based business model b International.

Keywords

Resistance Economics, Foreign Business Development, Business Models, MADM

1. PhD in Human Resources, Kharazmi University, Tehran, Iran. (Responsible author: seidaei1354@gmail.com)
2. Assistant Professor, Department of Management, Payame Noor University, Qom Branch, Iran
3. Assistant Professor, Department of Business Management, Payame Noor University, Vazvan Branch, Isfahan, Iran.
4. Master of Industrial Management, Production and operation orientation, Noor Hedayat Higher Education Institute, Shahr Kord, Iran.